

ZAMYŠLENÍ DRUHÉ

ABY NÁM NÁŠ VLASTNÍ DŮM BYL PŘÍTELEM

Jako architekt si přirozeně musím znovu a znovu klást otázku o tom, jak se rodinám v domech, které jsem pro ně vyprojektoval, vlastně žije. Odvedl jsem dobrou a spolehlivou práci? A mám vůbec nějakou objektivní šanci, způsob, jak se to nezkresleně dozvědět? Obyvatel nového domu bývá v těchto věcech dosti přizpůsobivý a pokud nejsou projektantské chyby zrovna fatální, má tendenci je spíše omlouvat, zvykat si na ně. Lidské adaptační vlohy, spojené pravidelně navíc s finančním, fyzickým a často i psychickým vyčerpáním po stavbě, tak občas poznenáhlu překryjí i kardinální problémy dispozice či odpudivé řešení výtvarné. A pak - co člověk, to samozřejmě jiné představy o bydlení, jiné sny, jiné požadavky... Skoro by se až někdy zdálo, že zrelativizovat lze úplně každou „pravdu“.

Tak, jako jsem ale přesvědčen, že pravda v životě v posledku existuje, mám za to, že i ve věcech bydlení lze přece jen najít alespoň některá univerzální řešení a postupy, mnohokrát ověřená praxí i objektivními poznatky stavitelství, ergonomie, psychologie, zdravotní apod. Zdá se tedy, že pravda o bydlení se dá vnímat spíše v postmoderním duchu, tedy jako plynulá proměna, společenská dohoda či přesvědčení jednotlivce. Tak lze také chápat následující doporučení.

Abychom byli spokojeni s výslednou podobou životního způsobu, který nám náš dům do jisté míry naservíroval, je nezbytné se dopředu uvážlivě *zamýšlet nad vlastními každodenními i svátečními potřebami* a nešálit sebe samé. Jejich reálný odhad má význam opravdu fundamentální - ve smyslu časovém i věcném. Jakkoli to byla spíše specialita doby předlistopadové i dnes se občas setkávám s lidmi, kteří jakoby zapomněli na proměnu rodiny v plynutí času. Dům postavili příliš velký v bláhové naději, že jejich školou povinná dítkta tu v pozdějších letech usídli také své budoucí rodiny. Dcera se pak vdá do Medzilaborců a synovi se zalíbí modré oči Uršuly z Warnemünde. „Domů“ jezdí ukázat vnuky jednou za rok a zatrpklí prarodičové (co to stálo peněz a odříkání!) chodí do patra jen sušit byliny a vzdychat. Ve své nemoudré zraněnosti si tak z domu dělají svůj *raison d'être*, pozapomínajíce na to, že útěšné předitivo dobrých rodinných vztahů se má napájet spíše z jiných zdrojů.

Někdy se však přihodí i opačné selhání. Nespočívá ani tak v domku příliš malém, takovém, který časem nestačí nárokům rozrůstající se rodiny, jako spíše v jeho uzavřené architektonické a stavební koncepci. Je-li domek malý, lze jej pochopitelně časem dostavět. To však musí

být umožněno jeho vhodným dispozičním, stavebním i prostorovým řešením. Většina, zvláště tzv. prefabrikovaných domků na klíč, má hmotově prostorový rozvrh natolik uzavřený a finální, že tu je jakákoli dostavba myslitelná jen stěží, za vynaložení krutě velkých nákladů nebo slevování z původních představ. Máme-li tedy před sebou plány nového domu a nelze-li rozhojnění rodiny vyloučit, měli bychom na architektovi chtít, aby nám potenciální možnost zvětšení domu alespoň naskicoval. Nemusí pochopitelně jít jen o počet dětí v počátcích nové rodiny, bývá dobré uvážit třeba i perspektivu prarodičů, staré tetičky apod.

Dalším z důležitých koncepčních rozhodnutí je *správná orientace domu ke světovým stranám*. Obecně neoblíbený sever přitom zdaleka nemusí ostrouhat. Může sem ústít třeba pracovna či ateliér, kde oceníme stálé osvětlení během celého dne, nebo kuchyně, která tak nebývá v létě přeteplená a plná vos. Paní domu většinou přivítá, je-li z kuchyně vidět ke vstupním dveřím, optimálně orientovaným většinou rovněž na sever. A naopak: obývací pokoj na sever - to je zlý sen. Dostává-li se navíc do hry třeba rušná ulice při jižním okraji stavební parcely, bývá na nešťastný dům zaděláno s hodně velkou pravděpodobností.

Dobry architekt umí vytěžit maximum pohody bydlení z každého či takřka každého pozemku, nesmíme však zapomínat, že ono maximum může mít na různých parcelách podobu hodně odlišnou a proměnlivou - od naprosté nádhery k poměrům sotva snesitelným. Věnujeme-li tedy výběru stavebního místa pro náš dům pozornost opravdu detailní, neprohloupíme.

Jaké jsou tedy nejčastější věcné chyby, které mohou život v sotva vystavěném domě znepríjemňovat a komplikovat, často až způsobem, který jsme dopředu nečekali ani v největších návalech pesimismu ?

1) *Špatný odhad, kde mohu něco ušetřit či kde se naopak vyplatí investovat spíše více*. Nabude-li stavebník dojmu, že je možné „ošidit“ vnější plášť domu, bude toho zanedlouho nejspíše horce litovat. Sedací souprava v obývacím pokoji, ten soudobý český oltář, opravdu nemusí být ze pštrosí kůže, okna by však měla mít kvalitu Euro. Jsou popsány i případy lidí, kteří nějaký čas vydrželi i bez domácího kina, mrazáku, bazénu, vířivky, bidetu, sauny, koberců, venkovních teras, vestavěných skříní, krbu, španělských obkladaček či garáže, opravdu. Pokud se ovšem tahle jejich askeze realizovala v domě s nedostatečnou tepelnou izolací a akumulací obvodových stěn, měli to hodně těžké.

2) *Podcenění úvahy o umístění schodiště*. Schodiště, situované do hlavního obytného prostoru, může být krásy takřka omračující. Vodi-li si však tudy naše děti bezpočtukrát denně do svých pokojíků v podkroví své školní kámoše či děda své kolegy myslivce na partičku

mariáše a grog, může to mít na do sebe obráceného tatínka či hysterickou maminku vliv opravdu ničivý.

3) *Přetržení vazby mezi vnitřkem domu a zahradou.* Ocitne-li se obývací pokoj dva či tři metry nad úroveň přilehlé zahrady, přicházíme o jednu z hlavních předností bydlení v rodinném domku, o přímé spojení interiéru s exteriérem. Zkuste si něco podobného představit u historické venkovské chalupy... někdejší sedlák dobře věděl, že když přitáhne večer z pole, složí trávu pro králíky, nakrmí dobytek, poklidí po dvoře a připraví potah na ráno, bude toho mít tak akorát a nebude se mu chtít zdolávat zbytečných patnáct schodů, aby se dostal domů k večeři. Takže větší grunty, sokly či tarasy měli ve vsi jen ti, co bydleli dole u potoka nebo naopak nahoře na svahu. Ti první kvůli velké vodě, ti druzí z holého nezbytí, aby nemuseli (ručně, pochopitelně) odkopávat půl kopce. Proč se dnes tak často na úplně rovině pod domem ocitá garáž, by ovšem dolňáci i hornáci pochopili jen sotva.

4) *Mrňavá kuchyně, stísněná jídelna, obývací pokoj jako kupé spacího vozu.* Vyjádřeno v plochách: 12 + 12 + 18 m². I když v poslední době už přece jen pozoruji její ústup ze slávy má tahle podivná trojkombinace pořád překvapivě tuhý kořínek... Časem ovšem přestane hospodyně bavit nosit jídlo na stůl do vedlejšího pokoje a všední stolování se tak začne dít u pultíku, přidaného ke kuchyňské lince nebo na deklu od šicího stroje. Hruža hrůz ! Obývací pokoj samozřejmě degradoval na pouhou televizní místnost, pokud se ovšem televize nepřesune časem rovněž do kuchyně, neboť vzdálenost televizní židle od ledničky bývá veličinou rozhodující... Do jídelny a obývacího pokoje se potom už jen občas vodí návštěvy. Kdybychom bývali nestavěli příčky, tak jsme nejen ušetřili, ale i vytvořili jediný větší prostor o výměře více než 40 m². To by mělo na provoz domácnosti blahodárný účinek ve většině ohledů, z nichž nejpodstatnější zůstává ten, že by rozměry pokoje umožňovaly rodině trávit určitou část dne pospolu. Tady se mohlo nejen vařit a stolovat, ale i šít, sledovat televize, psát domácí diktáty, hrát scrable, koncertovat, poklimbávat u pletení svetry či plánovat rodinný rozpočet. Návštěvy, které nemohou spatřit vaše neumyté nádobí v dřezu, si snad raději domů ani nevod'te a kvalitní digestoř dnes spolehlivě pobere všechny pachy i při vaření dršťkové polévky.

5) *Vynechání zadního vstupu.* Kdo má dům, mívá i zahradu. Na zahradě běhá pes. Občas tam útočí „indiáni“ předškolního věku. Někdy tam ryjeme hlínu. Pálíme plevel či odřezané větve. Kompostujeme zbytky. Na sobě mívá občas montérky a gumovky i pan prezident, že. Ty gumovky mohou být od hnoje, kterým právě potěšil své záhony. Kde se převléci, umýt boty, vyprat zahradnickou zástěru, vykoupat zablácené psisko či odrolit největší kusy bahna z našich indiánů ? V hale

? A mimochodem - kam si odskočit, když v nás zádumčivý pohled do ohně z podzimního shrabaného listí vyvolal potřebu „přepudrovat si nos“ ? Do nablýskané koupelny, kterou právě opustil Mistr Proper ?

6) *Neomluvitelné selhání - průchozí obytné místnosti.* Lidový projektant, ve snaze eliminovat chodby, navrhne občas průchozí místnosti. I u obývacího pokoje to nebývá nic moc příjemného, ale průchozí ložnice, dětský pokoj nebo pracovna je už opravdový zločin, který narušuje pohodu bydlení zcela likvidačním způsobem. Velmi doporučuji: nesmiřujte se nikdy s ničím podobným a nevěřte projektantům, kteří tvrdí, že to jinak nejde.

7) *Malé místnosti už dál zmenšovat nelze. Také je ovšem nemůžeme vynechávat úplně.* Řečeno projektantskou hantýrkou: minimalizovat snad, ale nepoddimenzovávat. Na WC si musím přečíst noviny tak, aby se mi neohýbaly o vstupní dveře. Úložných prostor také raději víc. Dveře do chodby se při otevírání nesmějí potkávat s dveřmi do koupelny. Nikde by neměl vznikat pocit stísněnosti či dokonce klaustrofobie. Uděláme-li jediné WC jako součást koupelny, může se nám časem stát, že si přivedíme velkou ztrátu iluzí o našich nejbližších. Projektant, který ušetří místo pro schodiště tak, že zvýší jednotlivé stupně nad 18 cm, by měl být máčen v koši ve Vltavě za posměchu všech. Udělal nám totiž z bytu bezmála mauthausenský kamenolom...

8) *Neostýchejte se včas vyrukovat se speciálními přáními.* Je vaše manželka v intimních chvílích po italsku hlučná? Blahopřeji, ale ložnici raději řádně akusticky izolujte nebo umístěte co nejdál od dětských pokojů, jinak si spolehlivě zaděláte na impotenci. Máte Abrahámův věk a bolí vás klouby? Nedělejte si vířivou vanu, zapuštěnou do podlahy, budete se do ní i z ní špatně dostávat. Nudíte se? Kupte si medvídku mývala, ale zřídte mu odpovídající mývalinec s vodou, nejlépe tekoucí, jinak vám medvídek pojde hlady.

9) *Mějte pořád na paměti, že v domě budete bydlet vy, nikoli pan architekt.* Vnější podoba domu je věcí veřejnou, do té nám má formálně právo mluvit stavební úřad, hasiči, občanská iniciativa Za zeměkouli splendidejší, hygienik, památkáři, archeologové Muzea Dolního Hornácka, referát životního prostředí, Výzkumný ústav vytěšňování ucpávek, Svaz přátel bezbolestného žehu i Policie ČR, Správa letišť i Správa smetišť, sousedka Blažková i pan starosta Pakosta, zkrátka kdekdo. A k tomu si architekt postaví hlavu a nechce nám namalovat ten hezký balkón, co jsme viděli loni v Tyrolsku... Neklesejte na duchu ! Pořád zbývá dost velké pole naší působnosti uvnitř domu. Tady je majitel opravdovým pánem a všichni ostatní mu snad mohou nanejvýš poradit. Nedovedete-li si svůj obývací představitel bez jeleních parohů či gumových mikymauzů, proč ne. Nestyd'te se to

dát najevo. Jde přece o to, abyste se doma dobře cítil právě vy a vaši blízcí.

10) *Svůj nový dům promýšlejte všichni společně, pokud možno celá rodina.* Závěrečné a asi nejdůležitější doporučení. Probírejte dům pečlivě ze všech stran a každému ať vznikne pocit, že se na jeho vymýšlení spolupodílel. A nikdy si pak nemyslete, že už je vše hotovo, že teď už si budete jen lebedit. Co se nemění, nežije. To platí o lidech, stejně jako o domech.